

3. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A vizsgálat célja tudásbővítés és tényfeltárás az Európa Kulturális Fővárosa programhoz kapcsolódó ismeretszint és motivációk leírása, fejlesztési alternatívák és megfontolások megalapozott érvényesítése érdekében, valamint egyes lakásmobilitási jelenségek azonosítása és feltárása volt. Az elemzés alapvetően kvantitatív szemléletű, adatfelvételi technikát tekintve kérdezőbiztosok bevonásával személyes megkeresésen alapuló kérdőívvezési módszertannal valósult meg, ezzel párhuzamban nem nélkülözi a kvalitatív tényfeltárási eszközöket sem. A vizsgálat során alkalmazott kérdőív sorszámozott kérdéseinek elsősorban többsége tartalmaz szöveges, illetve nyitott struktúrában kérdezett rá egyéb számkarakteres formában rögzíthető adatokra, információkra. Az alkalmazott szerkesztési szempontok a kvantifikációs lehetőségekhez képest mélyebb információmerítést tettek lehetővé, aminek hatására a kérdőívek gyakorlatilag félig strukturált interjúként kezelhetők.

A kérdőíves adatfelvétel mellett a minél szélesebb magyarázati háttér biztosítása érdekében vizsgálati eredményeket nyilvánosan elérhető központi tudástárak, valamint egyes szakstatisztikákkal foglalkozó internetes adatbázisok, keresőprogramok segítségével gazdasági, demográfiai, társadalmi és kulturális térbe ágyaztuk.

A Veszprém Jutasi úti lakótelep panel épületeinek lakosság száma meghaladja a 14 000 főt, mely a megyei jogú város népességének megközelítőleg a negyedét teszi ki. Az egy kisebb magyarországi középváros lélekszámát magába foglaló városrész a beépítési jellegnek köszönhetően nagy népsűrűséggel, kiterjedt, helyben meglévő szolgáltatási hálózattal, magas fokon kiépült, ám amortizálódott infrastruktúra-állománnyal rendelkezik. A városrész kiépítése 1971 és az 1980-as évek közepe között történt meg. Az akkor Felszabadulás úti, illetve Haszkovó lakótelepnek nevezett panelházas lakóövezet kialakítása része volt annak a folyamatnak, mely Veszprém regionális központi funkcióval rendelkező új szocialista iparvárossá fejlesztését célozta. A városrészben tömegesen létrehozott összkomfortos lakások egyfelől nagymértékben enyhítették a korra jellemző lakáshiányt, valamint felszereltségükből adódóan a beköltözők számára az egzisztenciális előrelépés zálogát jelentették. Ennek megfelelően a lakótelepen lakni a rendszerváltozás előtt presztízsértékű rang volt, és ez a lakosság összetételében és a közösségi aktivitásban is kiviláglott. Mára viszont a városrész a lakáspiaci adatok szerint négyzetméter-ár tekintetében Veszprém legkevésbé értékes része lett. A korábban a lakótelep rangját megadó lakáskörülmények – elsősorban a komfortfokozat - és a helyben meglévő köz- és kereskedelmi szolgáltatási hálózat jelentősége lecsökkent, mára semmiképpen nem jelenti a városrészi versenyképesség alapját. Az amortizálódott épületállomány pedig csak tovább rontja a helyzetet.

A lakótelepi népesség körében vélhetően éppen a szocializmus idején megtapasztalt egzisztenciális előnyök miatt tetten érhető volt egyfajta kötődés a rendszerváltozás előtti időszakhoz, mely a politikai preferenciákban is megjelent. Habár mára ennek ereje és szerepe jelentős részben feloldódott, a baloldali preferenciák csírái még nyomon követhetők, ugyanakkor a közösségi aktivitás csökkenése a választói aktivitás viszonylag alacsony voltában is megtestesül.

A kérdőíves vizsgálat legfontosabb ténymegállapításait az alábbiakban összegezzük. Minden korábbi, Veszprémben készített vizsgálatunk során igazoltuk már annak a megállapításnak az érvényességét, amely szerint a jelenleg a városban élő lakosság többsége beköltöző, nem születésétől fogva él itt, és ez különösen igaz a vizsgált lakótelep esetében, gyakorlatilag minden öt megkérdezettből négy hosszú, akár több évtizedet is meghaladó időtáv vetületben, de betelepülő. A beköltözés, jelen esetben akár Veszprémen belülről a lakótelepre való átköltözés legjellemzőbb okai családi jellegűek, a lakhatási körülmények, vagy a munkahelyek közelsége a családi okoknál sokkal kevesebbet nyom a latba. Korábbi vizsgálatainkban is feltártuk, de most, lakótelepi fókusz alapján is igazoltuk, hogy milyen elsöprő mértékben pozitív a Veszprémről alkotott környezeti városkép, amihez hozzáemelhetjük azt a tapasztalati tény is, hogy mindez a lakótelep optikájában sem homályosul el. A lakosság szeret itt élni, ragaszkodik a környezetéhez, abba szervesen beágyazódott, amely beágyazódás a rokoni, baráti, ismerősi kapcsolatok sűrű hálózata szövi át, teszi életszerűvé. Mindezek döntően individuális szempontok, amelyek mellett a materiális kötési elemek szerepe inkább csak másodlagos. A megkérdezettek negatív észlelése alacsonyabb társadalmi kiterjedést produkált, mint a pozitív tartalmak kifejezése, ezzel párhuzamban nagyon fókuszált, és olyan jelenségekre irányul, amelyekkel bárki szembesülhet, ilyen például a hajléktalanság életvitelszerű jelenléte a közterületeken, a köztisztaság, a parkolóhelyek szűkössége és hiánya, egyes utak, járdák állapota, de olyan praktikus fókuszpontok is rendre megjelentek, mint a városi uszoda, strand-élményfürdő hiánya. A lakótelepi mintába került személyek a Veszprém teljes területén megkérdezettekhez képest mérsékeltebb arányban említettek neves, akár történelmi jelentőségű, vagy bármely egyéb vonatkozások szerint jeles személyiségeket, amely expozíció a lakótelep metszetében különösen életlennek hatott.

Ezt a jelenséget magyarázhatjuk a lakótelep relatíve rövid történetével, másfelől egy 40-50 éves múlt akár jelentősebb társadalmi kiterjedés szerint is produkálhatna említésgyakoróságokat, ami most nem következett be. Mindamelllett mégis tetten érhattünk bizonyos, a várossal kapcsolatba hozható politikusok, akár művészek, vagy bármely egyéb személyiségek kapcsán változás, vagy éppen standard hatásokat. Ezek a változások nem egyszerűen negatív, vagy pozitív észlelések irányába mutatnak, mint inkább disszolvatívak, ha az észlelés kedvezőtlen, és standard, ha az észlelés kedvező.

A vizsgálat lakossági identitás mérésével kapcsolatos fejezetében megragadtunk néhány olyan elemzési tartalmat, amelynek segítségével felvillantó jellegű bepillantást nyerhettünk a történelmi közelmúlt egy időszakának vetületébe, illetve a mai hétköznapok világába. Az előbbi közelítés Veszprém 1990 előtti korszakának egy meghatározó személyiségéhez, Pap Jánoshoz kapcsolódó emlékezés képeit feszegeti, a másik egy kapcsolathálózati interakciós network.

Pap János Veszprémben kifejtett tevékenysége a vizsgált lakótelepen élők körében ma már sokak előtt teljesen ismeretlen tényező, ebből következően magától értetődő módon veszik tudomásul azokat a városképi jellegzetességeket, amelyek hozzá köthetők. De több mint

három évtizeddel azután, hogy tevékenysége megszakadt, feloldhatatlan oppozíciót alkotva, élete és halála révén egyre szegmentáltabb módon, de továbbra is él mind a pozitív, mind a negatív emlékezet vele kapcsolatban. Az identitásviszonyok megértésének alapvető eleme kapcsolati háló jellegzetességeinek feltérképezése, ezek a viszonyok működő helyi emberi kapcsolatrajzokat, jellemzően bizalmi légkör mintázatait festik.

Feltehető, hogy mindebben nem véletlen szerepe van a lakosság körében tapasztalható széleskörű bizalmi, várakozó és pozitív légkörnek is, amelyet összehasonlítva egyes korábban mért jellemzőkkel, rendkívül látványos elmozdulásokat tapasztalhatunk.

Ilyen változáselem többek között a munkanélküliség megítélése, ez korábban, évekkel ezelőtt még uralta a közgondolkodást, a legfontosabb társadalompolitikai projekciók közé tartozott, mára a legutolsó a problématerképen- egy lakótelepi népesség véleményvetületében. Utoljára 1989-ben volt annyira alacsony a munkanélküliség társadalmi fenyegetettség problematikája, mint most, de akkor ez olyan környezetbe ágyazódott, hogy munkaerő túlkínálat volt, most inkább ennek az ellenkezője ölt testet.

A megoldásra váró problémák sorát a városi uszoda és strand hiánya vezeti, de nagyon fontos a parkolóhely, az úthálózat és közlekedésfejlesztés, valamint a hajléktalansággal összefüggő megoldatlan helyzetek. Ami korábbi vizsgálataink eredményeihez képest nem mutat elmozdulást, az az egészségügy helyzetén való kedvező irányú változtatás elvárása. A fiatalok elvándorlás és a lakosság elöregedése a problématerkép középső harmadában helyezkedik el, de alapvetően magas értékelésátlag mellett.

Veszprém generális vonatkozások szerinti fejlesztését a kulturális és turisztikai vonzerő, és a regionális kutatási-fejlesztési központi szerepkör erősítésének lakossági igénye uralja. A lakótelepen belül alapvetően a panelprogramot folytatják, és tovább növelnék az egyébként kedvező zöldterületek kiterjedését, korszerű játszó és közösségi tereket építenének, ami megvalósulva a helyi társadalom tagjai belsőleges interakciós viszonyainak frissülése irányába hathatna.

Veszprém fejlesztési prioritásokon belüli legfontosabb megoldásra váró problémáinak rangsorát a városi strand és uszoda vezeti, de emellett nagyon fontos az egészségügyi fejlesztések témaköre, az utak és járdák állapota, illetve a jelen helyzet előbbieken említett akklimatizációs vetületként a munkaerőhiány. A három legfontosabb lokális fejlesztési irány, amelynek kapcsán a népesség többsége előrehaladást vár, az épületgépészeti felújítási program, a zöldterület fejlesztés, illetve a lakótelepi közlekedésfejlesztés.

A megkérdezettek kifejthették vélekedéseiket azzal kapcsolatban is, hogy mit gondolnak arról, mit kellene azonnal orvosolni a város mindennapjaiban egyrészt Veszprém vizsgált lakótelepi metszetén kívüli, másrészt a vizsgált lakótelepi részén. Összegezve a legfontosabb, azonnal megszüntetendő jelenségeket, az első a hajléktalanság utcai jelenléte, a második a kocsmái italozás közbotrányainak felszámolása, a harmadik az elhanyagolt, romos épületek és a köztisztaság problémaköre volt. Természetesen nem csak ezekre, hanem minden felvetett problématerületre választ várnak, és intézkedést.

A megkérdezettek kifejthették véleményeiket azzal kapcsolatban is, hogy egy saját fogalmaik szerint alkotott átlaghoz képest mennyire fontos a lakótelep sorsa és jövője a városvezetés számára. A relatív többség szerint a városvezetés figyelme átlagos, vagy annál kedvezőbb, akik viszont ezt másképp gondolják jellemzően idősebbek, alacsony iskolai végzettségűek, inaktívak és kedvezőtlen jövedelmi viszonyokkal rendelkeznek, de létezik egy olyan számottevő réteg is, ami szemben az előbbiekkal magasabb végzettségű, aktív és az átlagnál kedvezőbb jövedelmi viszonyokkal rendelkezik.

Válaszadóink meglehetősen tanácstalanok voltak azzal kapcsolatban, hogy létre kellene-e hozni, vagy nem egy lakótelepi részönkormányzatot. Aki ezzel kapcsolatban kifejtette a véleményét inkább vélekedett nemlegesen, mint támogatólag. Indoklásaik szerint, ha lenne ilyen, csak a bürokráciát növelné, még pontosabban nem elválasztani, hanem integrálni kell a lakótelepet a városba. Az igennel felelők ezt éppen ellenkezőleg látják, erősebb, jobb helyi érdekképviselőt remélnének tőle, de ők vannak kevesebben.

A vizsgálat kiemelten fontos része a 2023 évben sorra kerülő, Európa Kulturális Fővárosa cím elnyerésével kapcsolatos lakossági ismeretek, illetve a projektterv támogatottságának feltárása.

Az adatfelvétel eszmei időpontjában, 2018 nyarán, a mintába került lakótelepi népesség abszolút többségéhez, minden tíz emberből hathoz semmiféle hír nem jutott el Veszprém EKF pályázatáról, nem ismerték annak célkitűzéseit, sem tartalmát, az adatfelvétel kapcsán feltett kérdés előtt még egyáltalán nem hallottak róla. Ellentétes közelítésben minden tíz emberből négyen legalább hallomásból már értesültek Veszprém EKF terveiről, mivel a válaszkitérők aránya ebben a kérdésben nagyon alacsony, az adatfelvétel standard hibáját is belekalkulálva, leegyszerűsítve azt mondhatjuk, három a kettőhöz azok aránya, akik nem hallottak még Veszprém kapcsán erről a projektről azokhoz képest, akik már igen. Nem véletlen módon az iskolai végzettség dimenzionálja az EKF projekt kapcsán a lakossági ismeretek meglétét, avagy hiányát. Minél magasabb az iskolai végzettség, annál magasabb az EKF programtervek legalább hallomásból való ismeretének aránya, és minél alacsonyabb az iskolázottság, annál kevésbé van jelen ilyen irányú ismeret. A felsőfokú iskolai végzettségűek mintegy kétharmada rendelkezik már ismeretekkel a projektről, ugyanez a szakmunkások és az érettségizettek körében minden tízből négy, az alacsonyabb végzettségűeknél minden tízből csak egyetlen ember. Mindezek ismeretében érdemes összeállítani a projekttel kapcsolatos széleskörű tájékoztató anyagokat, illetve adott metszetek szerint szakspecifikus tartalmakat közlő anyagokat.

Attól függetlenül, hogy az adatfelvétel időpontja előtt volt-e a megkérdezetteknek bármi hallomásuk, ismeretük az EKF programról, vagy nem, kifejthették vélekedéseiket abban a kérdésben, hogy támogatnának-e egy ilyen tervet. A kérdésre minden tíz adatközlőből kilenc válaszolt, és ebből a kilenc emberből legfeljebb csak egy volt a projektötlet kapcsán szkeptikus, vagy ellenezte azt. Az elutasító, vagy szkeptikus véleménymintázat az idősebb felnőttek egy marginális klaszterét jellemzi csupán, amelynek okai gyaníthatóan nem szakmai

meggondolásokra vezethetőek vissza, de ennek tényszerű megállapításához világnézeti, értékrendi és politikai véleményeket azonosító eszközök hiányában nem alkotunk ítéletet.

Mindezekről függetlenül Veszprém EKF projektterveinek elsőprően magas a lakótelep népessége körében mért támogatottsága.

A megkérdezettek teljes spektrumában közel kétharmados többséget alkotnak azok, akik jó ötletnek tartják azt, hogy Veszprém pályázata tartalmazza a Balaton kínálati lehetőségeit is.

Az ezzel ellentétesen vélekedők népességaránya átlagosan minden tizenötödik megkérdezettre tehető, legalább minden negyedik vizsgálati alany nem tudott, vagy nem akart erre a kérdésre érdemi választ adni. Mindamellet, hogy szignifikáns különbségekkel nem árnyalhatók a válaszok, a kérdés metszetében lehetőség volt az egyetértő és az elutasító véleményeket szövegesen indokolni. Az egyetértő válaszok közel harmada szerint azért jó ötlet a Balaton térségét is bevonni a projektbe, mert a Balaton kínálta több lehetőség és sajátos vonzerő miatt nagyobb az esély a pályázat sikerére. Legalább minden ötödik egyetértő válasz azt az indoklást hozta fel, mely szerint a Balaton és Veszprém területileg összetartoznak. Minden hatodik válaszindoklás terjedelmében azt húzták alá, hogy a Balatonnal látványosabb, tartalmasabb lehet a pályázat, mint akkor, ha abban egyedül csak Veszprém vesz részt. Csaknem minden hatodik indoklás szerint így növekedhetne a legjobban Veszprém vendégforgalma. Minden tizenkettedik indoklás egyszerűen csak jónak minősítette az ötletet, négy válaszoló szerint azért jó ez az ötlet, mert Veszprém túl kicsi egy ilyen nagyszabású tervhez, egy fő a Balaton mellett a Bakonyt közelségét is kiaknázná a tervekben, és megítélése szerint a Balaton és a Bakony közötti kedvező földrajzi elhelyezkedést kellene jól kihasználni

A Balatonra vonatkozó területi kiterjesztést szkeptikusan, vagy elutasítóan fogadók többsége szerint azért nem jó ez az ötlet, mert a Balaton nem tartozik Veszprémhez. Ezen a ponton nagyon érdekes szembe állítani az egyetértő indoklásban mutatkozó válaszokat, amelyek szerint meg igenis, összetartoznak. A két indoklási perspektíva antagonisztikus ellentétben van, ugyanazt a jelenséget látja kedvező, és kedvezőtlen hatásként kibontakozni, de a kedvező hatásokat vélelmezők tömege mellett eltörpül a kétkedők csoportja. Egy másik elutasító indoklás a források felől közelít, a véleményeket megfogalmazók szerint, ha a Balaton is szerepel majd a pályázatban, nyilvánvalóan többfelé is osztódnak majd el a források, így Veszprém, mint ötletgazda, nem profitálhatna annyit belőle. Három válaszadó arra igyekezett rámutatni, hogy Veszprém és a Balaton sajátosságai merőben eltérőek, tulajdonképpen nem tartoznak össze, de ez a három válaszoló a különbségek minőségét is megpróbálta átkarolni, az eltérő sajátosságok aláhúzásával.

Ketten azt próbálták megfogalmazni, hogy a Balatonnal kiterjesztett veszprémi EKF pályázat túl nagy területet fogna át, túl nagyot markol, ezzel pedig kisebb lenne a siker esélye. Ebben a perspektívában is odaállíthatjuk az ellentétesen gondolkodókat, akik szerint éppen a nagyobb területi kiterjesztés növeli a siker esélyét. Ebben az esetben is hatalmas a kérdést pozitív megvilágításban értelmezők aránytöbbsége a negatív megvilágítást értelmezőkhöz képest.

Tulajdonképpen az egyetértő válaszok indoklásainak nívója a tartalomszínesítés, ami siker növelő tényező, az elutasítóan vélekedőké pedig a források szétaprózódása. Az előzőekben kiemelt negatív szempont szembesítése az egyetértőkkel és a pozitív szempont szembesítése az elutasítókkal akár hatáskioltó is lehet, mert egyik oldalról sincsenek kimutathatóan hatásos érvek a közgondolkodásban egymás ellen. Az EKF kampányban adott esetben erre érdemes lehet figyelmet fordítani.

Azt, hogy a lakosság ismeretszintje az EKF programtervekkel összefüggésben alacsony, gyakorlatilag az összes arra közelítő fókusz szerint kimutatható jelenség.

Tíz emberből nyolc nem tudta, hogy Veszprém sikeresen vette az EKF pályázatok elbírálásának első fordulóját, és hét pályázó közül továbbjutott a legjobb három közé, de már csak minden tizennegyedik próbálkozott meg a versenytársak megnevezésével, és csak minden harmincadik megkérdezett nevezte meg hibátlanul Győrt és Debrecent, mint versenytársakat. Egy másik optikában abból az irányból közelítettünk a tudás és ismeretszint kérdéséhez, hogy milyen kedvezményekkel, lehetőségekkel jár az EKF cím elnyerése, ebben a vetületben konkrétan a Melina Mercouri díjról van szó, de csak legfeljebb minden huszadik megkérdezetről kaptunk hibátlan választ, az elsőprő többség egyáltalán nem tudott válaszolni. De hasonlóan kedvezőtlen ismeret és tudásszint körvonalai mutatkoztak abban az esetben is, amikor a pályázat készítése kapcsán zajlott lakossági egyeztetési fórumokon való esetleges jelenlétről és részvételről kívántunk képet alkotni. Legfeljebb minden negyvenedik megkérdezett vett részt ilyen eseményen.

Mivel nagyon fontos a program kapcsán való tájékozódás, annak lehetséges és legcélszerűbb forrásait is azonosítani kívántuk. Tudva azt, hogy a megkérdezettek abszolút többsége az adatfelvétel időpontjáig nem tájékozódott az EKF ügyei kapcsán, aki mégis tájékozódott, az legjellemzőbb módon egy nyomtatott sajtótermékből, és egy internetes hírújságból merítette az információit. A nyomtatott sajtótermék a Veszprémi 7 nap, amelyet más vizsgálatainkból már jól ismerünk, és tudjuk, hogy Veszprémben piacvezető a nyomtatott sajtótermékek terén, az internetes oldal pedig a veol.hu, amely valóban és részletesen beszámolt az EKF projekt híreiről.

Korábbi vizsgálataink alapján a veol.hu híroldal látogatottsága Veszprémben kifejezetten számottevő. 2018 januárjában, amikor ezt utoljára mértük, a veszprémiek több mint harmada, közel kétötöde követte és olvasta legalább negyedéves rendszerességgel, vagy ennél gyakrabban ennek a portálnak a híreit. Ez Veszprém 18 + éves népessége esetében mintegy 17.500 főt jelent.

A nyomtatott sajtótermékek közül relatíve jelentős a Veszprém Megyei Napló is, amely a lakótelepi népesség négy-öt százalékához jut el naponta, de legalábbis valamilyen rendszerességgel, ezzel együtt ez egy olyan speciális réteg, amely továbbra is kitartott a nyomtatott sajtó mellett. Feltehetően ezt a társadalmi réteget továbbra is ezzel az eszközzel a legcélszerűbb elérni.

Más vizsgálatainkban a vehir.hu látogatottságának mintázata erősen hasonlít a veol.hu oldaléhoz, de a jelen megfigyelési eredményekben ez nem tükröződik, a vehir.hu hivatkozása, mint hírforrás, jelen esetben tizede a veol.hu oldalénak. Nagyon alacsony, néhány százalék körüli a Mész rádió, a veszprem.hu és a Veszprém TV hírforrásként való jelölése, de még ennél is mérsékeltebb a Regina TV, illetve a veszpremkukac.hu oldal hírforrásként való említése.

Összességében tehát az EKF projektről való első, vagy eredeti hírforrás és a legtöbb hír forrása a Veszprémi 7 nap, illetve a veol.hu, és harmadik helyen a Veszprém Megyei Napló. A leggyorsabban frissülő információkat értelemszerűen az internetes felület, ezen belül tehát a veol.hu tudta megoldani, a második ebben az esetben a Veszprémi 7 nap, és a harmadik maradt a Veszprém Megyei Napló. A legjobb minőségű tájékoztatás sorrendjében szintén a veol.hu végzett az első helyen, a második a Veszprémi 7 nap, és a harmadik változatlanul a Veszprém Megyei Napló.

Az EKF projekttel kapcsolatos vélemények mélyvizsgálata nem nélkülözheti a pályázat végső sikerességébe helyezett lakossági bizalom kérdéskörét.

A projekttel kapcsolatos korábbi kérdések már körvonalaztak bizonyos részleteket, amelyek rámutatnak a lakótelepi népszerűség körében megjelent véleményklíma egyes mozgatórugóira, de ezeket a vizsgálat során optimális megvilágításban is elhelyeztük. A megkérdezetteket válaszolhattak arra a kérdésre, hogy bíznak-e Veszprém EKF pályázatának végső sikerességében. Minden három megkérdezettből egy nyilatkozta, hogy feltétlenül bízik a pályázat végső sikerében, minden második azt a választ adta, hogy esélyesnek tartja a város pályázatát a győzelemre. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek több mint négyötöde, azaz minden öt megkérdezettből legalább négy, anélkül, hogy ismerné a pályázat részleteit, vagy a versenytársak programját, bizakodó, nagyon optimista.

Az, hogy ennyire pozitív véleményfelhő övezi a kérdést, semmiképpen sem lehet véletlen, különösen annak fényében, hogy korábban már láttuk, a megkérdezettek abszolút többsége az adatfelvételig még csak nem is hallott a projektről.

A vélemények pozitívításának nyilvánvalóan más, különböző szinteken született gazdaság és társadalompolitikai döntések és események ágyazhattak meg, amelyek mintegy eszkalációjaként számolhatunk a pozitív várakozásokkal. Mindezzel együtt értelemszerűen kedvezőbb egy eleve pozitív lakossági véleményklímában operálni ezzel a programtervvel, mint egy elutasító-tartózkodó, szkeptikus társadalmi légkörben, ahol még a helyi lakosságot is meg kell győzni arról, hogy egy ilyen pályázatnak, és az ehhez kapcsolódó erőfeszítéseknek van értelme. Azzal együtt, hogy a várakozások már megelőlegezve ennyire kedvezőek, egy esetleges kudarc lakossági feldolgozása is zökkenő mentesebb lehet, ugyanis ha a projekttel kapcsolatos véleményklíma pozitívítását nem maga a projekt ismerete váltotta ki, hanem más hatások ágyaztak meg neki, és azok változatlanok maradnak, a pályázat esetleges sikertelensége sem fog várhatóan jelentős depresszív társadalmi hatásokat kelteni, különösen akkor, ha a kilátásba helyezett fejlesztések ebben az esetben is megvalósulnak.

A véleményvizsgálat rendkívül fontos része volt annak feltérképezése is, hogy a lakótelep milyen programmal vehetne részt Veszprém EKF pályázatának sikerében.

Az erre a kérdésre adandó lehetséges spontán válaszokat azonban a konkrét, arra utaló ismeretek hiánya is beárnyékolhatta, hiszen minden négyből három megkérdezett tanácstalan volt a választ illetően. Azok gyakorisága nagyon minimális, akik szerint nincsenek ilyen lehetőségek, akik

szerint vannak, jellemzően kulturális és művészeti programokat, kiállításokat, fesztiválokat, szabadtéri rendezvények javasolnának. Ezekben a programokban kiemelt státuszt kaphatna az Agóra Veszprém Városi Művelődési Központot, vagyis a korábbi HEMO.

A szabad véleménykifejtések mellett a direkt válaszleszűkítés technikájával is élünk, sikeres veszprémi pályázat esetén a legnagyobb támogatást a „Tűzfal-mozi” és a lakótelepek fiataljainak tehetséggyonozó művészeti felzárkóztató programja kapta, de a többség támogatta a testvérvárosok fényfestés fesztiváljának, és a különböző művészeti és egyéb találkozók ötleteit is.

Arra a kérdésre, ha nem nyer a város EKF pályázata, mi lenne az, amit mindenképpen meg kell valósítani az előbbieken javasolt programokból és fejlesztési elképzelésekből a parkolóhelyek bővítése, létrehozása és fejlesztése dominál. Ezek mellett fontos az épületrekonstrukció, külső homlokzatfestés és épületszigetelés a városi strand és uszoda, de számos olyan válasz is akadt, hogy a pályázat kudarc esetén is minden tervet meg kell valósítani, mert így fejlődik a város, és lesznek egyre jobb az esélyei. Mindezekhez fontos társítási tartalomem a parkolás, de szakértői szemmel a kapacitásbővítést is magába foglaló vendéglátás és szálláshely szolgáltatás is.

A megkérdezetteket felkértük, fogalmazzanak meg javaslatokat az EKF idejére vonatkozó módon a meglévő városi terek rendhagyó kulturális funkciókkal történő megtöltésére. A válaszgyakoróságokat a vendégvonzó, igényes kulturális és művészeti programok, fesztiválok vezetnek, mint például többek említésében a Veszprém Fest, de lényegesek a közösségi infrastruktúra fejlesztések, a különböző koncertek és városszerte a fényfestés, ezek sorában külön említéseket kapott a vár, a viadukt, az Óváros tér, illetve mintegy kínálják magukat ehhez a lakótelepen a panelházak falai.

Az EKF projekt kapcsán szervezéstechnikai szempontból fontos tartalomem az önkéntes munka vetülete. Ennek volumenét alacsony szinten mértük, csak minden tizenötödik megkérdezett végzett már az adatfelvétel időpontjáig önkéntes munkát, amelynek helyszínei és feladatkörei változatosak, összességében azonban a lakosság generális részében nagyfokú passzivitás mutatható ki. Ez vonatkozik az EKF projekt kapcsán megvalósítani tervezett ingyenes képzésekre is, vagyis ezen a téren, amennyiben a város pályázata nyer, feltétlenül érdemes külön stratégiát kidolgozni.

Az önkéntes munkát vállalkók által nevesített helyszínek, programok és szervezeti háttér metszetének társítását a vállalt feladatokkal a vizsgálat eredménypéldány mellékletében a kérdőív sorszámok szerint azonosítható fejezetnél tüntettük fel.

Részletes vizsgálat részét képezte a kulturális szabadidő eltöltési szokások feltérképezése. Ebben az optikában a helyváltoztatás igényével járó, közösségi profillozással jellemezhető, és az EKF projekttel adekvát társas vetületeket igyekeztünk elsősorban megragadni, nem sok sikerrel.

Annak ellenére, hogy a vizsgálati alanyok viszonylag jelentős szabadidő mennyiséggel rendelkeznek, ami egy átlagos hétköznap esetében három és fél, egy átlagos hétvége kapcsán hat

és fél óra, napszak tekintetében jellemzően az igen kedvező, délutáni és esti órákban alacsony hajlandóság irányul a tevőleges, aktív, társas kapcsolati szabadidő eltöltés vetületeire.

Azzal együtt, hogy generálisan tekintélyes mennyiségű szabadidőt detektáltunk, nem csekély gyakoriságban előfordulnak szélsőséges válaszok is, mindkét irányban. Minden ötödik megkérdezett azt válaszolta, hogy minden napszakban mindig egyformán ráér, minden hetedik meg azt állította, hogy sosem ér rá semmire, mindezeket a többség esetében megfigyeltek tanulsága alapján szkeptikusan kell tudomásul vennünk, és félrevezető lenne általánosítanunk.

Azok, akik állításuk szerint minden napszakban egyformán ráérnek, tehát kora reggel ugyanúgy, mint késő éjszaka, vagy kora délután, válogatás nélkül, jellemzően idős és aggkorú, gazdaságilag inaktív személyek, magyarázat lehet az is, hogy a szokásostól némiképp differenciált az időérzékelésük, akár a valóságpercepció. A jelenség ellenkezőjét az gazdaságilag aktív, idősebb felnőttek alkotják. Összességében azt kell mondanunk, hogy inkább a leterheltség és a leterheltséggel járó felelősség súlya mondatta ezekkel a válaszadókkal azt, hogy semmi szabadidejük nincs, mintsem az, hogy ennek egyáltalán nincs is realitása. Ha azt akarjuk, hogy ez a réteg mégis kapacitálható legyen, kulturális programok célközönségeként olyan programokra lesz szükség, amely családdal, gyermekekkel kapcsolatos, ez talán nem mozdítja ki őket abból a komfortzónából.

A rendezvény és koncert, kulturális és művészeti intézménylátogatás élén a könnyűzenei koncertek és a színház áll, de viszonylag előkelő helyen pozicionálódik a múzeum, a sport és a művészeti rendezvény, illetve a könyvtárlátogatás, nyilván nem mindegy, hogy milyen, de legalábbis valamilyen gyakorisággal.

A szabadidő eltöltése számos, akár általunk is elvégzett vizsgálatban feltárt metszetek alapján jellemzően a kevés mozgást követelő és kevésbé közösségi, mint családi közegben megvalósuló, vagy már attól is többé kevésé szeparált egyéni megoldási rendszerekben zajlik, úgymint televízió nézés, internetezés, rádió és zenehallgatás, nyomtatott, vagy egyéb sajtótermékek, képregények olvasása, esetleg séta, vagy kisállat-sétáltatással egybekötött séta töltheti ki.

Csakhogy ezeket, mint az EKF projekt szempontjából irreleváns tartalomelem révén a jelen vizsgálatban nem dimenzionáltuk.

Összességében talán arra érdemes tervet készíteni, hogy a népesség körében feltárt nagyfokú közösségi inaktivitást semlegesítve a lakosságot kreatív eszközökkel minél inkább aktív résztvevővé emelhesük. Valószínűsíthetjük, hogy a projekt versenytárs településeinek lakossága körében is hasonló általános inaktivitási eredmények születhetnek, amennyiben a fentieket a veszprémi pályázó felismeri, és erre válaszolni tud, az jó eséllyel versenyelőnyben kristályosodhat ki.

A lakásmobilitással kapcsolatos kérdésekre adott válaszok nyomán a témában a következő összegző megállapításokat tehetjük. A 300 fős vizsgálati minta közel kétharmada lakástulajdonosként vett részt a kérdőíves felmérésben, de az szülők lakásában lakók és az albérlők köre is jelentősnek mondható. Az albérlet és a tulajdonosi státusz kis mértékben, de

nagyobb gyakorisággal van jelen a nők, mint a férfiak körében, ez a női válaszadók erőteljesebb önállóságára és mobilitási lehetőségeire utal.

A vizsgált lakások alapterületére 55,2 négyzetméteres átlagérték jellemző.

A legmagasabb alapterület-közéérték a felsőfokú végzettséggel rendelkező, a minta legfelsőbb jövedelmi kategóriájába sorolható férfiak körében tapasztalható, ilyen szempontból ez a státuszcsoport van a legelőnyösebb helyzetben. A magasabb jövedelmi kategóriák irányában egyébként összességében csak egészen csekély mértékben tolódik el a lakások alapterületének növekménye. A jövedelmekben fennálló különbségeket tehát a lakásviszonyok bizonyos mértékben kiegyenlítik, annullálják egy lakótelep esetében. Ez figyelemre méltó öröksége lehet a szocialista társadalom- gazdaság- és lakáspolitikai helyi társadalomban hosszú időtávban levetülő dimenzióinak.

Az adatközlők több mint háromnegyedének nincs a saját lépcsőházának felületén megfigyelhető lakásmobilitási folyamatokkal kapcsolatos információja. A kiköltözők, beköltözők körét nem ismerik, ez egy-egy lépcsőház hiányos szociális hálójára, a lakosok közötti kapcsolatrendszer széttöredezettségére utal. A maradék egynegyednyi válaszadó azonban átlagosan négy ki- és beköltözőt tud megnevezni lépcsőházából az elmúlt időszakban – tehát a fluktuáció e válaszok által ugyancsak kitapintható.

A költözési szándék és motivációk kapcsán a következőket állapíthatjuk meg. A 300 adatközlő több mint kétharmada az elkövetkező 1-2 esztendőben nem tervez költözést. Azonban a maradék közel egyharmadnyi válaszadó közlése alapján kitűnik, hogy kismértékben bár, de kimutathatóan a jobb módúak költöznének el, az alacsonyabb jövedelmi sávba tartozó lakosság pedig a vizsgálati eredményeink alapján – főként, ha saját tulajdonú a lakása – egyáltalán nem tervez lakhelyváltást.

Azok a lakosok, akik esetében a legkevésbé valószínű a költözés szándéka, 50 év feletti vagy annál idősebbek, jellemzően középfokú végzettséggel rendelkeznek és közepes, inkább gyengébb anyagi helyzettel bírnak. Költözési szándékot relatíve csekély mértékben tapasztalhatunk a lakástulajdonosok körében, felülreprezentált a szülői lakásban lakók és az albérlők köre e vonatkozásban. A potenciális kiköltözők inkább a magasabban képzett fiatal felnőttek, akik tovább szeretnék lépni a viszonylag kis alapterületű, családdal már nehezebben élhető lakótelepi lakásból.

A lakhelyváltás elsődleges motivációja eredményeink szerint a családi okokra vezethető vissza, tehát jellemzően személyes, nem pedig valamilyen lakókörnyezeti ok vezérli elsősorban a Jutasi úti lakosokat. Természetesen azok, akiknek nincs lakástulajdonuk, azok esetében nagy szerepet játszik a tulajdonszerzés motivációja, főként a 30 – 40 év közötti korosztály körében. A lakásbővítés lehetősége valamint a kisebb lakás helyben történő kialakítása a lakókörülmények megváltoztatása érdekében, nem képeznek vonzó alternatívát az adatközlőknek.

A válaszadók relatív többsége nem kíván elköltözni Veszprémből. A megyei jogú városban maradni szándékozók átlagéletkora magasabb a vizsgálati minta átlagánál. Akik viszont

költözési szándékot fontolgatnak, jól körülhatárolhatóan olyan, az átlagosnál magasabb képzettségi szinttel és jövedelmi körülményekkel rendelkező 30 – 40 évesek. A város népességmegtartó-képességének szempontjából fontos jellemző, hogy az érvényesen válaszolók mintegy öt százaléka jelezte, hogy mindenképpen el kíván költözni a megyeszékhelyről.

Veszprémre vonatkozó építkezési szándékról csak meglehetősen kevesen számoltak be. Viszont e kör átlagéletkora jóval alacsonyabb a lakótelepet reprezentáló átlagértéknél, képzettségüket tekintve magasabban kvalifikáltak, és képesek is megnevezni olyan telekméret-igényt, amely számukra elérhető lenne.

A város népesség megtartó képessége szempontjából kulcskérdés lehet a jövőben, hogy ezeket a lakosokat képes-e kiszolgálni megfelelő építési telkekkel.

Vizsgálatunkból kiderült, hogy az építési telkek és a kiterjedt kormányzati családtámogatási rendszer fő célcsoportját képező gyermekes családok még akkor sem tudnak a városban építési telkek meglétéről, ha történetesen bizonyos helyeken ezek rendelkezésre állnak. Ha nem jutnak el hozzájuk, vagyis a kívánt célcsoporthoz az információk, könnyen lehet, hogy lakhelyváltásának célterületétől egy másik települést választanak alkalmas esetben.

A körülmények ismeretében kiemelt jelentőségű, hogy a Családi Otthonteremtési Kedvezmény igénybevételenek opciója nem örvend túl nagy népszerűségnek a lakótelepen. E szociális támogatási eszköz magas, eredményes hatásfokkal történő kihasználása egy-egy város népességmegtartó-képességét megsokszorozhatja, ennek stratégiai lépéseihez viszont szakszerű tervezésre és megvalósításra, kellő ismeretanyagra és konzekvens lakás- és várospolitikai beavatkozásokra van szükség.